939

Crit donat al cavall perquè vagi a la dreta

(*ALDC*, VI, 1506. *Crit donat al cavall perquè vagi a la dreta*)

Classificarem els crits donats al cavall perquè vagi a la dreta en aquests apartats: **1**) formes expressives; **2**) formes gramaticals, sovint perifràstiques; **3**) possibles confusions; **4**) recurs a les tirandes.

1) Entre les formes expressives: *ollà*, amb les var. *oll·llà* 38, *lla* 48, 109; *ullà* 23, 33, 41, 91, *ull·llà* 59; *olleà* 68; *ollaó* 24, 36, 43, 46, 57, 61, 101, 118, 122, *oll·llaó* 44, 64; *ullaó* 52, *allaó* 28, *llaó* 22, 26, 31, 32, 34, 47, 56, 65-67, 69, 126, 152; *ollau* 63, *llau* 17, 42; *onllaó* 19; *gollà* 103, 121, *gullà* 121, amb addició de *g-* (com en *obi* > dial. *gobi*). Com insinua Coromines (*DECat*), les formes precedents, partint de *ollaó*, semblen tenir una base en *allà*: a aquest s'hauria ajuntat el crit de *o* 159, 162, 180 (cf. *o, passa allà* 146); reforçaria la impressió del gran etimologista el fet que les àrees de *passa allà* són contigües a *ollà*/*ollaó*.

Bió és un manlleu a l'oc.; var. *a bió* 16 i *biú* 1, amb tancament de /o/ > /u/ propi del ross., però que no es registra a les altres formes.

Uó, realitzat generalment [wo], presenta aquestes var.: *uo, a la dreta* 165, *uouó* 155, 164, *uoaó* 168, *bouóu* 157; *uà* 93, a partir de [wɔ] 184; amb reforç consonàntic *guó* 177, 186, *puó* 187.

O 159, 162, 180, amb allargament, podria ser una var. de *uó* o ser present en *ollà* i altres; més var.: *bo* 166, 167, *vo ió* 183. Altres formes expressives: *ro* 183, *mumú* 190.

2) Entre les formes gramaticals d'un sol element figuren *gira* 172, *fora* 106, *potja* 85, eventualment precedides d'un crit (*txo lla* 88, *xo ací* 96), però abunden més les perifràstiques: *vine ací*, *o, vine ací* 141, *vine pac ací* 156, *vine cap aquí* 108, *taca ací* 'ataca ací' 82, *passa aquí* 145; *passa allà*, *o, passa allà* 146, *va lla* 54, *cap allà* 102; *ueixque, passa allà* 125, *ueixque, vine ací* 123; són clares les que indiquen una ordre de girar cap a la dreta: *tira a la dreta* 35, *a la dreta* 95, *vine cap a la dreta* 148, *oo passa a la dreta* 149.

3) Són possibles confusions: *arre* 174, *arri* 25, crit pròpiament per a arrencar el cavall (veg. mapa 937); *oixquei* 39, *oixque* 51, *o*[jʃ]*que* 49, *ueixque* 125, *ueixque, vine ací* 123, *ueixque, passa allà* 125, *ra* 169, pròpiament crit per anar a l'esquerra (veg. mapa 940); *tira avant* 142; *xa matxo, amunt* 182.

4) Finalment, un bon nombre de respostes, que poden completar una forma expressiva, indiquen que el moviment a la dreta es pot realitzar amb un cop (123), fent "senya" (76); estirant (46, 73, 78, 151, 172), tirant (174), movent (95) o tocant (77, 142) les regnes (100, 150, 151, 174), "arriendes" (46, 95, 97), "riendes" (18, 70-82, 99, 142), "rendes" (37), tirandes (89, 98, 123), brida (90) o ramals (93, 154, 169, 172, 181, 182).

Des d'un punt de vista general, notem que *bió* és propi del cat. sept.; *ollà*/*ollaó*, del Principat; *uó*, del val. central i mer.; *vine ací*, del val. sept. com *passa allà*, que també puja dins el tort. i ocupa algunes poblacions del nord-occ.

L'únic mot normatiu és *ollaó*, des del *DG*$_1$, 1932.

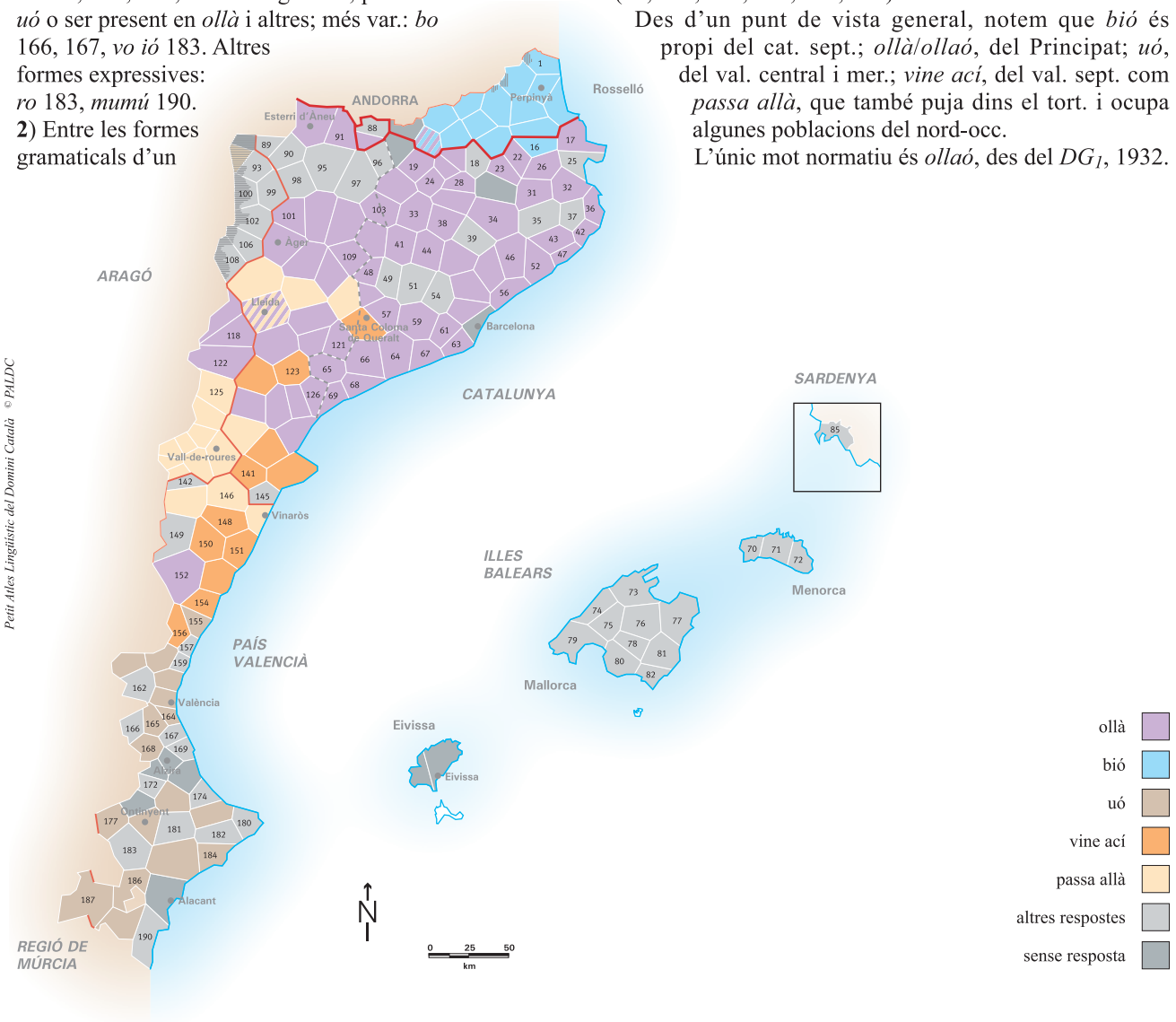

Petit Atlas Lingüístic del Domini Català © PALDC